

Ewelina Ochab

University of Kent, Wielka Brytania

ORCID: 0000-0001-7930-7598

*Mniejszości chrześcijańskie powracające
do swoich domów w Iraku
po atakach Państwa Islamskiego
– Wyzwania dla prawa do powrotu*

Abstrakt: Rządy Państwa Islamskiego zaczęły się kończyć, gdy Globalna Koalicja przeciwko Państwu Islamskiemu rozpoczęła udaną kampanię. Po wyzwoleniu wielu części równin Niniwy pod koniec 2016 r. niektóre rdzenne społeczności regionu wyraziły chęć powrotu do swoich. To prawo do powrotu może jednak nic nie znaczyć, jeśli kilka wyzwań związanych z ich sytuacją w regionie nie zostanie skutecznie rozwiązanych. Artykuł omawia niektóre z praktycznych aspektów i analizuje główne wyzwania, przed którymi stoją mniejszości religijne, uniemożliwiając im skorzystanie z prawa do powrotu. Po pierwsze, w artykule rozważono prawo i politykę dotyczącą możliwości powrotu, uwzględniając międzynarodowe i krajowe standardy. Po drugie, w dokumencie przeanalizowano kilka wyzwań, przed którymi stanęli powracający, które mogą uniemożliwić im powrót, chyba że problemy zostaną odpowiednio rozwiązane, w tym m.in. kwestia odbudowy, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W artykule analizuje się przypadek mniejszości chrześcijańskich tylko w Iraku, jednak wiele omawianych tu wyzwań zostanie podzielonych przez inne mniejszości religijne, które chcą wrócić do swoich domów po wysiedleniu w wyniku konfliktu.

Słowa kluczowe: Państwo Islamskie, prawa człowieka, Równina Niniwy, uchodźcy, uchodźcy wewnętrzni

Abstract: The Daesh reign began to come to an end when the Global Coalition against Daesh launched a successful campaign. After the liberation of many parts of the Nineveh Plains in late 2016, some communities indigenous to the region expressed their wish to return to their homes. And indeed, these communities have the right to do so. However, this right to return may not mean anything if the numerous challenges facing their situation in the area are not effectively

addressed. The paper discusses some of the practicalities of the right to return and scrutinises the main challenges faced by religious minorities preventing them from exercising their right to return. Firstly, the paper considers the law and policy pertaining to the right to return, looking at the international and domestic standards. Secondly, the paper explores the several challenges that the returnees have been facing and that may prevent them from returning unless they are adequately addressed, including the issue of reconstruction, security, and justice. The paper considers the case of Christian minorities in Iraq only, although many of the challenges discussed here will be shared by other religious minorities wishing to return to their homes after conflict-related displacement.

Keywords: Islamic State, human rights, Nineveh Plain, refugees, internally displaced persons

Wprowadzenie

W 2014 r. Państwo Islamskie (ISIS, ISL, IS) zaczęło ustanawiać samozwańczy kalifat w wielu częściach Syrii i Iraku, w celu ustanowienia czystego „państwa islamskiego” [Rada Praw Człowieka ONZ 2016]. Jednym z regionów, które Państwu Islamskiemu udało się podbić w sierpniu 2014 r., był chrześcijański region Równiny Niniwy w Iraku, który zmusił tysiące chrześcijan do ucieczki z dnia na dzień. Rzeczywiście, kiedy Państwo Islamskie atakowało równiny Niniwy, ponad 120 000 osób zostało przymusowo przesiedlonych, głównie do sąsiedniego Kurdystanu. Wielu z nich podróżowało następnie do innych krajów w poszukiwaniu bezpiecznej przystani. Państwu Islamskiemu udało się utrzymać kontrolę nad tym obszarem przez dwa lata. W tym czasie Państwo Islamskie splądrowało domy, kościoły, sklepy i zniszczyło infrastrukturę w tym regionie. Skala zniszczenia, a zwłaszcza ukierunkowane ataki na kościoły i miejsca kultu, wysłały bardzo jasne przesłanie, że Państwo Islamskie chce zniszczyć wszelkie oznaki obecności chrześcijan i chrześcijaństwa na tym obszarze. Państwo Islamskie nie pozostawiło żadnego kamienia, zniszczyło krzyże i pomniki Maryi, paliło Biblię i inne księgi religijne, podpalało kościoły, zbezczeszczało cmentarze i wszystko, co chrześcijanie uważali za święte.

Jednak rządy Państwa Islamskiego zaczęły się kończyć, gdy Globalna Koalicja przeciwko Państwu Islamskiemu rozpoczęła udaną kampanię i odzyskała znaczną część regionu. Po wyzwoleniu wielu części równin Niniwy pod koniec 2016 r. niektóre rdzenne społeczności regionu wyraziły chęć powrotu do swoich domów [Komitet ds. Odbudowy równiny Niniwy 2017]. To prawo do powrotu może jednak nic nie znaczyć, jeśli kilka wyzwań związanych z ich sytuacją w regionie nie zostanie skutecznie rozwiązanych. Artykuł omawia niektóre z praktycznych aspektów

i analizuje główne wyzwania, przed którymi stoją mniejszości religijne, uniemożliwiając im skorzystanie z prawa do powrotu. Po pierwsze, w artykule rozważono prawo i politykę dotyczącą możliwości powrotu, uwzględniając międzynarodowe i krajowe standardy. Po drugie, w dokumencie przeanalizowano kilka wyzwań, przed którymi stanęli powracający, które mogą uniemożliwić im powrót, chyba że problemy zostaną odpowiednio rozwiązane, w tym m.in. kwestia odbudowy, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W artykule analizuje się przypadek mniejszości chrześcijańskich tylko w Iraku, jednak wiele omawianych tu wyzwań zostanie podzielonych przez inne mniejszości religijne, które chcą wrócić do swoich domów po wysiedleniu w wyniku konfliktu.

1. Prawo do powrotu

Prawo do powrotu jest chronione na mocy prawa międzynarodowego i krajowego [Hannum 1987; Vasak, Liskofsky 1976]. Uzasadnieniem tego jest zapewnienie, że ludzie mogą powrócić do swoich krajów i / lub domów po zakończeniu konfliktu, który zmusza ich do ucieczki. Zgodnie z międzynarodowym prawem dotyczącym praw człowieka prawo do powrotu jest chronione w dwóch głównych traktatach dotyczących praw człowieka, w art. 13 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (PDPC)¹ oraz art. 12 ust. 4 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP)², oba są wiążące dla Iraku. Podczas gdy międzynarodowe przepisy dotyczące praw człowieka uznają prawo osoby spoza terytorium kraju do powrotu, istnieją tutaj dwie główne kwestie, które należy wziąć pod uwagę. Po pierwsze, może to nie obejmować osób przesiedlonych wewnątrz (IDP), a po drugie, prawo do powrotu nie dotyczy grup, a jedynie osób fizycznych.

Odnosnie do kwestii, czy międzynarodowe przepisy dotyczące praw człowieka dają wewnętrznym uchodźcom prawo do powrotu, Kälin twierdzi, że:

w obecnym prawie dotyczącym praw człowieka nie ma ogólnej zasady, która wyraźnie potwierdza prawo osób przesiedlonych wewnątrz do powrotu do pierwotnego miejsca zamieszkania lub do przeniesienia się do innego bezpiecznego miejsca wybranego przez nich w ich własnym kraju. Takie prawo można jednak wywnioskować z Prawa do Swobodnego

¹ 1. Każdy ma prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu w granicach każdego państwa. 2. Każdy ma prawo opuścić jakikolwiek kraj, w tym swój własny, i powrócić do swojego kraju”.

² MPPOiP stanowi: „Nikt nie może być arbitralnie pozbawiony prawa wjazdu do swojego kraju”.

Przemieszczania się i Prawa do Wyboru Miejsca Zamieszkania zgodnie z art. 12 MPPOiP, który jednak może być ograniczony pod pewnymi warunkami (patrz art. 12 ust. 3 MPPOiP) [Kälin 2008: 126].

Jednak inni, tacy jak Leckie, przyjmują bardziej integracyjne podejście i sugerują, że prawo do powrotu w ramach tych przepisów należy rozumieć nie tylko jako prawo do powrotu po przekroczeniu granicy przez ich kraje (na przykład uchodźcy), ale powinno obowiązywać również przesiedleńców wewnętrznych [Leckie 2005: 3]. Ponadto, międzynarodowe prawo humanitarne stosuje także szersze podejście. Na przykład art. 49 Konwencji Genewskiej IV, chociaż zabrania deportacji i przymusowego przemieszczania się ludności, uznaje, że w przypadku ewakuacji, osoby ewakuowane „zostaną przeniesione z powrotem do swoich domów, gdy tylko działania wojenne na tym obszarze ustaną”.

Prawo do powrotu na mocy międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka to prawo do dochodzenia roszczeń przez osoby fizyczne, a nie grupy. Jagerskiöld [1980: 180] sugeruje, że prawo do powrotu w art. 12 ust. 4 „nie dotyczy tych kwestii i nie można się na nie powoływać w celu poparcia prawa do „powrotu”. Roszczenia te będą wymagać międzynarodowych rozwiązań politycznych na dużą skalę [tamże]. Podobnie Hannum twierdzi, że „wydalenie lub ucieczka dużej liczby osób z terytorium będącego przedmiotem sporu jest bardziej postrzegane jako kwestia związana z samostanowieniem lub suwerennością narodową” [Hannum 1987: 59]. Rzeczywiście, w przypadkach takich jak przesiedleńcy wewnętrzni przez Państwo Islamskie, takie „znaczące przesiedlenie ludności... musi zostać rozwiązane raczej w oparciu o prawa grupowe, nie o prawa indywidualne” [Rosand 1998]. Ponadto, międzynarodowe prawo humanitarne uznaje, że „przesiedleńcy mają prawo do dobrowolnego bezpiecznego powrotu do swoich domów lub miejsc stałego pobytu, gdy tylko przestaną istnieć przyczyny ich przesiedlenia” [Reguła 132].

Prawo do powrotu jest również chronione przez irackie prawo krajowe, na przykład w art. 44 Konstytucji Irackiej [2005], który stanowi, że: „1. Każdy Irakijczyk ma swobodę przemieszczania się, podróżowania i pobytu w Iraku i poza nim; 2. Żaden Irakijczyk nie może zostać wygnany, wysiedlony ani pozbawiony możliwości powrotu do ojczyzny”.

Pomimo omawianych wyżej przepisów należy koniecznie uznać, że prawo do powrotu nie oznacza możliwości powrotu. Rzeczywiście, w sytuacji pokonfliktowej może istnieć kilka wyzwań, które uniemożliwiają jednostkom korzystanie z ich

prawa do powrotu. Jak powiedziała była wysoka komisarz ONZ ds. Uchodźców, pani Sadako Ogata [1993]:

uchodźcy opuścili swoje domy i ojczyznę z ważnych powodów, takich jak przemoc i łamanie praw człowieka. Aby mogli bezpiecznie i dobrowolnie wrócić do domu, muszą nastąpić znaczące zmiany w warunkach, które spowodowały ich ucieczkę... Zapewnienie ich wymaga kompleksowego podejścia, które dotyczy kwestii politycznych, bezpieczeństwa, praw człowieka, spraw humanitarnych i rozwojowych aspektów problemu.

Takie kroki są kluczowe, ponieważ prawo do powrotu jest najważniejsze dla ludzkiej godności. Uważa się, że „jest wrodzone w ludzkiej naturze, by tęsknić za powrotem do domu” [Nsereko 1981].

Aby pomóc w zmianie prawa do powrotu, w tym osób wewnątrznie przesiedlonych, w rzeczowy sposób ONZ opracowało kilka dokumentów zawierających wytyczne, aby pomóc w tym trudnym zadaniu, w tym dwa dokumenty dotyczące konkretnie IDPS, a mianowicie Wytyczne dotyczące Przesiedlenia wewnątrzniego (zasada przewodnia) oraz ramy Stałego Komitetu Międzyagencyjnego ds. Trwałych Rozwiązań dla Przesiedleńców Wewnętrznych (Ramy IASC).

*Zasady przewodnie [ZP]*³ to dokument zgodnie potwierdzający przepisy dotyczące praw człowieka i prawa humanitarne, które są istotne dla osób wewnątrznie przesiedlonych. Mimo, że nie jest prawnie wiążący, jest autorytatywny i zyskał międzynarodowe uznanie i akceptację [Cohen 2004: 459-480]. Między innymi Zasady określają wytyczne dotyczące powrotu, przesiedlenia i ponownej integracji. Zasada 28 ustanowiła główne warunki wstępne dla trwałych rozwiązań dla osób wewnątrznie przesiedlonych, w tym nałożenie „podstawowego obowiązku i odpowiedzialności za ustanowienie warunków, a także zapewnienie środków, które umożliwiają wewnętrznym przesiedleńcom dobrowolny, bezpieczny i godny powrót do swoich domów lub miejsca stałego pobytu lub dobrowolnego osiedlenia się w innej części kraju ” [ZP 28.1].

Drugi odpowiedni dokument, Ramy IASC, został opracowany po tym, jak przedstawiciel sekretarza generalnego ONZ ds. Praw człowieka osób przesiedlonych wewnątrznie zainicjował dogłębne badanie i konsultacje na temat potrzeb

³ The Guiding Principles on Internal Displacement E / CN.4 / 1998/53 / Add.2.

osób wewnątrznie przesiedlonych. Ramy IASC identyfikują oparte na prawie zasady i procesy potrzebne do zapewnienia trwałego rozwiązania wewnętrznego przemieszczenia się. Między innymi Ramy IASC [2010: A4] uznają szereg kryteriów za identyfikację trwałych rozwiązań, w tym długoterminowe bezpieczeństwo, ochronę i swobodę przemieszczania się, dostęp do skutecznych mechanizmów przywracających ich warunki mieszkaniowe, grunty i nieruchomości lub mechanizmy zapewniające im odszkodowanie, ale także odpowiednie standardy życia, w tym co najmniej dostęp do żywności, wody, mieszkań, opieki zdrowotnej i podstawowej edukacji, dostęp do zatrudnienia i środków do życia. Dalsze wskaźniki mogą obejmować uczestnictwo w sprawach publicznych na wszystkich poziomach na równych zasadach z populacją mieszkańców i skuteczne środki zaradcze w przypadku naruszeń związanych z wysiedleniami, w tym dostęp do wymiaru sprawiedliwości, odszkodowania i informacje o przyczynach naruszeń [tamże].

Ramy IASC podkreślają, że „korzystanie z prawa wyboru trwałego rozwiązania wymaga dostępności różnych opcji (powrotu, integracji lokalnej, przesiedlenia w inne miejsce) [tamże: 12].

Poniższa analiza bierze pod uwagę fakt, że niektórzy iraccy chrześcijanie, którzy uciekli z Państwa Islamskiego, powinni być uważani za uchodźców, a niektórzy za przesiedleńców wewnątrznych. Niemniej jednak poszukiwane rozwiązania powinny być w stanie sprostać stojącym przed nimi wyzwaniom niezależnie od ich statusu prawnego.

2. Podejmowanie wyzwań stojących przed mniejszościami chrześcijańskimi w Iraku

Zapewnienie społecznościom możliwości powrotu do domu po zakończeniu konfliktu jest ogromnym projektem wymagającym znacznych środków finansowych, ale także wymagającym zmian w otoczeniu prawnym i politycznym. Rzeczywiście, zapewnienie, że prawo do powrotu ma sens, oznacza nie tylko fizyczną przebudowę domów i infrastruktury, ale także, jak wskazano w poprzednim rozdziale, między innymi zapewnienie bezpieczeństwa w otoczeniu po zakończeniu konfliktu, zwalczanie bezkarności okrucieństwa i wzmocnienie ochrony zapewnionej tym, którzy są celem ataków. Aspekty te wymagają dalszego rozważenia. W tej sekcji wyjaśniam wyzwania, przed którymi stoją mniejszości chrześcijańskie, które ostatecznie wpływają na ich prawo do powrotu, i próbuję odpowiedzieć na pytanie, co należy zrobić, aby mniejszości religijne mogły wrócić do swoich domów i zachować swoją przyszłość w regionie.

2.1. Problem restytucji i odbudowy mienia

Aby móc powrócić do swoich domów, uchodźcy lub osoby wewnętrznie przesiedlone musiałyby mieć możliwość ponownego uzyskania dostępu do swoich domów i ziemi (a czasem także do własności) [Leckie 2007]. Komplikuje to fakt, że domy zostały zniszczone przez Państwo Islamskie podczas ich panowania na Równinach Niniwy. Rzeczywiście, raport Pomocy Kościołowi w Potrzebie, papieskiej organizacji z 2017 r., udzielającej pomocy prześladowanemu Kościołowi na całym świecie, oszacował koszt odbudowy zniszczonych domów w dziewięciu wioskach na Równinach Niniwy na ponad 200 milionów dolarów [Komitet ds. Odbudowy równiny Niniwy 2017]. Ocena dokonana przez Pomoc Kościołowi w Potrzebie i Komitet ds. Odbudowy w Niniwie wykazała, że ponad 14 035 domów (w tym 1040 całkowicie zniszczonych, 3292 spalonych, 9703 częściowo zniszczonych), 363 kościoły i związane z nimi nieruchomości oraz 140 nieruchomości publicznych zostało zniszczonych przez Państwo Islamskie i musi zostać odbudowane [tamże].

Aby zapewnić uchodźcom lub uchodźcom wewnętrznym możliwość powrotu do swoich domów, ich domy muszą zostać odbudowane. Pomimo poziomu zniszczeń na tym obszarze odbudowa rozpoczęła się wkrótce po wyzwoleniu obszaru. W sierpniu [2019] r. Komitet odbudowy w Niniwie poinformował, że przywrócono prawie 55% (7 681) wszystkich uszkodzonych domów. Ponadto poinformował, że 46,54% (9230) rodzin powróciło na swoje miejsca [tamże]. Zgłoszone dane sugerują, że postęp jest powolny, ale jednak stały. Projekt odbudowy bardzo skorzystał na wsparciu takich organizacji, jak Pomoc Kościołowi w Potrzebie, ale także państw, które uznały odbudowę za priorytet dla zachowania chrześcijaństwa w regionie, w tym w USA, Węgier i Polski. Droga do odbudowy jest jednak długa. Ponadto z biegiem lat pojawiły się inne problemy, które wpływają na postęp odbudowy, w tym kwestia korupcji⁴. Rzeczywiście był to jeden z powodów, dla których Stany Zjednoczone zmieniły podejście do udzielania pomocy finansowej regionowi.

2.2. Długoterminowe bezpieczeństwo i ochrona

Aby zapewnić mniejszościom religijnym powrót do regionu zrabowanego przez Państwo Islamskie, obszar musi być bezpieczny. Pomimo powrotu wspólnot chrześcijańskich z Iraku do regionu, bezpieczeństwo nadal stanowi poważne wyzwanie, które pozostaje nierozwiązane, a Państwo Islamskie (i inne podobne grupy) nadal stanowią zagrożenie.

⁴ Zobacz: [Rasche 2017].

Pomimo faktu, że rząd iracki ogłosił, że Państwo Islamskie zostało pokonane w Iraku [Government of Iraq 2017], oświadczenie odnosi się głównie do terytorialnego zwycięstwa nad Państwem Islamskim. Istotnie, kluczowe jest podkreślenie, że w Iraku wciąż znajdują się gorące punkty bojowników Państwa Islamskiego. Co więcej, terytorialne zwycięstwo nad Państwem Islamskim nie zmienia faktu, że ideologia, która skłoniła je do popełnienia ludobójczych okrucieństw, nadal żyje. Dlatego kwestia bezpieczeństwa jest nadal gorącym tematem, który wymaga dalszej uwagi.

Oprócz zagrożenia ze strony Państwa Islamskiego, na bezpieczeństwo w tym regionie znacząco wpływa trwający spór między Bagdadem a Erbillem. Tak długo, jak strony będą nadal dochodzić roszczeń na tak zwanych „spornych terytoriach”, które obejmują Równiny Niniwy, region pozostanie zagrożony [Christian Solidarity Worldwide 2017]. Ryzyko to zmaterializowało się, gdy strony starły się pod Teleskufem w Iraku, zmuszając chrześcijan, którzy wrócili do wioski, do ponownej ucieczki [tamże].

Jedną z propozycji rozwiązania problemu bezpieczeństwa jest zapewnienie autonomii i ochrony obszaru przez własny aparat bezpieczeństwa, składający się z osób należących do grup mniejszościowych zamieszkujących ten obszar [Adaktusson 2017]. Rzeczywiście, mniejszości religijne muszą mieć coś do powiedzenia i mieć udział we własnym bezpieczeństwie. Jest to kluczowa kwestia, szczególnie w świetle zarzutów bojowników Peszmergi, którzy mieli chronić Jazydów, a pozostawili ich bez ochrony w Sinjar, mimo że wiedzieli, że Państwo Islamskie ich ściga [Rada Praw Człowieka ONZ 2016: A / HRC / 32 / CRP.2]. Zgodnie z omawianą powyżej zasadą przewodnią, „należy dołożyć szczególnych starań, aby zapewnić pełne uczestnictwo osób wewnętrznie przesiedlonych w planowaniu i zarządzaniu ich powrotem lub przesiedleniem i reintegracją” [ZP 28.2].

2.3. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Ponadto, aby zapewnić trwałe rozwiązanie, uchodźcy i przesiedleńcy wewnętrzni, którzy kiedyś musieli uciekać przed śmiercią od miecza Państwa Islamskiego, muszą zobaczyć sprawiedliwość za życia. Aby zwalczyć narastającą atmosferę bezkarności, bojownicy Państwa Islamskiego i wszyscy inni współwinni muszą zostać postawieni przed wymiarem sprawiedliwości. Oznacza to ściganie bojowników Państwa Islamskiego za całą litanię okrucieństw, których dopuścili się lub którym byli współwinni, czy to zabójstw, tortur, znęcania się, niewolnictwa,

gwałtów i wykorzystywań seksualnych, przymusowych wysiedleń i wiele innych, lub za międzynarodowe zbrodnie, takie jak ludobójstwo, zbrodnie przeciwko ludzkości lub zbrodnie wojenne. Jednak takie oskarżenia bojowników Państwa Islamskiego nadal są rzadkie, a nawet wysunięte wobec nich oskarżenia nie zapewniają sprawiedliwości ofiarom.

Uważa się, że irackie sądy ścigały bojowników Państwa Islamskiego. Jednak podobno takie postępowania są prowadzone wyłącznie w odniesieniu do przestępstw związanych z terroryzmem, a nie w przypadku innych przestępstw, takich jak zabójstwo, tortury, gwałt, przemoc seksualna lub przestępstwa międzynarodowe (ludobójstwo, zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie wojenne). Procesy są dodatkowo otoczone kontrowersjami, ponieważ trwają tylko kilka minut, ofiary nie są zaangażowane ani nawet prośzone o zeznania, a bojownikom Państwa Islamskiego wydaje się wyroki śmierci [Coker, Hassan 2018]. I chociaż krajowe prokuratury nie są w stanie spełnić wymogu należytego procesu i zapewnić ofiarom sprawiedliwości, obecnie nie ma innych realnych opcji na poziomie międzynarodowym, które mogłyby pomóc w ściganiu sprawców.

Rzeczywiście, obecnie nie ma międzynarodowego trybunału, który byłby właściwy do ścigania zbrodni bojowników Państwa Islamskiego w Iraku. Irak nie jest stroną Statutu rzymskiego, a zatem jedyny istniejący stały trybunał międzynarodowy, Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK), nie ma mandatu do zaangażowania się. Inne metody angażowania MTK, czy to przez Irak, dobrowolnie przyjmujący jurysdykcję MTK [Statut Rzymski 12] czy to przez Radę Bezpieczeństwa ONZ przekazującą MTK sytuację w Iraku [tamże: 13 b)], są bardzo mało prawdopodobne na tym etapie. Inną opcją byłoby ustanowienie przez Radę Bezpieczeństwa ONZ trybunału ad hoc w celu ścigania sprawców, tak jak w przypadku Bośni [1993: ONZ S / RES / 827] lub Rwandy [1994: ONZ S / RES / 955]. Chociaż opcja ta nie została jeszcze podjęta, niektóre z ostatnich wydarzeń mogą sugerować, że taki trybunał ad hoc mógłby zostać utworzony w przyszłości. Rzeczywiście, 21 września 2017 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ jednogłośnie przyjęła rezolucję ustanawiającą zespół dochodzeniowy w celu zebrania i przygotowania dowodów zbrodni w Państwie Islamskim na potrzeby przyszłych postępowań [2017: ONZ S / RES / 2379]. Nowy mechanizm przypomina organy ustanowione przez Radę Bezpieczeństwa ONZ w sprawach Bośni [1992: ONZ S / RES / 780 (1992), 2] i Rwandy [1994: ONZ S / RES / 935] aby zbierać i analizować dowody okrucieństw tam popełnionych. Kolejnym logicznym krokiem byłoby ustanowienie trybunału ad hoc przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, a zatem odzwierciedlenie podejścia

przyjętego w odniesieniu do zbrodni popełnionych w Bośni i Rwandzie. Ponieważ coraz więcej państw rozważa możliwość ustanowienia międzynarodowego trybunału w celu ścigania bojowników Państwa Islamskiego, ta opcja pozostaje otwarta.

2.4. Ochrona praw mniejszości

Wreszcie, aby zagwarantować przyszłość mniejszościom w regionie, niezwykle ważne jest, aby ich prawa były kompleksowo chronione oraz odpowiednio wdrażane i egzekwowane. Niestety tak nie jest, a mniejszości nadal napotykają szereg wyzwań prawnych, które nie dają wiele nadziei na ich przyszłość w Iraku. Niektóre z tych wyzwań występowały przed ludobójczą kampanią Państwa Islamskiego.

Istotnie, kluczowe jest uznanie, że mniejszości religijne zmagają się z dyskryminacją i prześladowaniami od lat, zanim Państwo Islamskie ustanowiło swoją obecność na Bliskim Wschodzie. Takie akty były szeroko zgłaszane po upadku Saddama Husseina, a ich częstotliwość w kolejnych latach tylko wzrosła. Z powodu długotrwałej dyskryminacji i prześladowań mniejszości religijnych kluczowe znaczenie ma zapewnienie odpowiedniej ochrony mniejszościom religijnych na mocy prawa oraz zgodnie z minimalnymi standardami prawa międzynarodowego, zgodnie z art. 18 PDPC i art. 18 ICCPR. Ponadto mniejszości powinny skorzystać z ochrony przewidzianej w art. 27 MPPOiP. Prawo musi odpowiednio uwzględniać te zabezpieczenia.

Aby upewnić się, że zabezpieczenia są wdrażane i egzekwowane, należy zrobić jednak dużo więcej. W tym celu Irak może potrzebować wprowadzenia nowych mechanizmów nadzoru, które pomogłyby monitorować sytuację, identyfikować sygnały ostrzegawcze i reagować, aby zapobiec eskalacji sytuacji. Ponadto, Irak mógłby pójść w ślady innych państw i wprowadzić nowy mechanizm specjalnych sprawozdawców lub specjalnych doradców ds. wolności religii lub przekonań. Ich mandat mógłby obejmować monitorowanie sytuacji w Iraku i współpracę z międzynarodowymi partnerami w zakresie zrównoważonych zmian. Zapewnienie lepszej ochrony praw mniejszości religijnych w Iraku oraz ich efektywne wdrażanie i egzekwowanie jest niezbędnym krokiem w celu zachowania chrześcijaństwa (i innych mniejszości religijnych) w regionie.

Wnioski

Iraccy chrześcijanie mają prawo wrócić do swoich domów na Równinach Niniwy. Jednak to prawo nie znaczy wiele bez zdecydowanych kroków, które przełożą to prawo na rzeczywistość, jak omówiono w niniejszym artykule. Kroki, od

odbudowy po środki bezpieczeństwa, od sprawiedliwości po poprawę ochrony mniejszości religijnych, są ściśle powiązane ze sobą. Brak wdrożenia któregoś z kroków może oznaczać zawalenie się całego systemu. Konieczna jest jedność i zaangażowanie w kompleksowe strategie w celu zachowania prześladowanych grup, takich jak chrześcijanie i inne wspólnoty religijne stojące na skraju zagłady po ludobójczej kampanii Państwa Islamskiego.

Kroki omówione w tym artykule to minimum, które musi się zdarzyć, aby mniejszości religijne mogły powrócić na Równiny Niniwy i móc tam pozostać. Istnieje jednak kilka innych opcji, które mogą wymagać rozważenia w celu zapewnienia trwałego rozwiązania wymuszonego przemieszczenia, którego doświadczyli.

Bibliografia

- Adaktusson L. (2017), *Last call for a future for Christians in Iraq*, <http://adaktusson.eu/opening-speech-last-call-future-christians-iraq/> 02.06.2020.
- Christian Solidarity Worldwide (2017), *Iraq Christians forced to flee Teleskuf*, <https://www.csw.org.uk/2017/10/26/press/3766/article.htm> 03.06.2020.
- Cohen R. (2004), *The Guiding Principles on Internal Displacement: An Innovation in International Standard Setting*, Global Governance 10.
- Coker M., Hassan F. (2018), *A 10-Minute Trial, a Death Sentence: Iraqi Justice for ISIS Suspects*, New York Times, <https://www.nytimes.com/2018/04/17/world/middleeast/iraq-isis-trials.html> 01.06.2020.
- Customary International Humanitarian Law. Available at: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule132 02.06.2020.
- Government of Iraq (2017), *Al-Abadi announces the defeat of Daesh in Iraq*, <https://gds.gov.iq/al-abadi-announces-defeat-daesh-iraq/> 01.06.2020.
- Hannum H. (1987), *The Right to Leave and Return in International Law and Practice*, Martinus Nijho Publishers.
- Ramy IASC dotyczące trwałych rozwiązań dla osób wewnętrznie przesiedlonych (2010), Brookings–Bern Project on Internal Displacement.
- Iraq's Constitution of 2005, https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005.pdf?lang=en 01.06.2020.
- Jagerskiold S. (1981), *The Freedom of Movement*, in Henkin L. (ed.), *The International Bill of Rights*, Columbia University Press, New York.
- Kälin W. (2008), *Guiding Principles on Internal Displacement: Annotations*, American Society of International Law and Brookings–Bern Project on Internal Displacement.
- Komitet ds. Odbudowy równiny Niniwy (2019), *Reconstruction Process*, <https://www.ncrciraq.org/reconstruction-process/> 03.06.2020.

- Komitet ds. Odbudowy równiny Niniwy (2017), *We Want to Rebuild our Convent and Return Home*, <https://www.nrciraq.org/we-want-to-rebuild-our-convent-and-return-home/> 01.06.2020.
- Leckie S. (ed.) (2007), *Housing, Land and Property Restitution Rights of Refugees and Displaced Persons: Laws, Cases, and Materials*, Cambridge University Press, New York.
- Leckie S. (2005), *The Pinheiro Principles: United Nations Principles on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons*, "An Introduction to the "Pinheiro Principles" in COHRE, Centre on Housing Rights and Evictions.
- Nsereko D. (1981), *The Right to Return Home*, 21 Indian Journal of International Law 336.
- Ogata S. (1993), *Oświadczenie Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców na Światowej Konferencji Praw Człowieka*, <http://www.unhcr.ch/refworld/unhcr/hcspeech/16ju1993.htm> 02.06.2020.
- Polska Akcja Humanitarna, <https://www.polskapomoc.gov.pl/Pomoc,rzeczowa,dla,Kurdystanu,2683.html> 03.06.2020.
- Rasche S. (2017), *Testimony of Mr. Stephen Rasche, Hearing before the Subcommittee on Africa, Global Health, Global Human Rights, and International Organizations of the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, 115th Congress, 1st Session, No. 115-84*, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-115hhr27060/pdf/CHRG-115hhr27060.pdf> 01.06.2020.
- Rosand E. (1998), *The Right to Return Under International Law Following Mass Dislocation: The Bosnia Precedent?*, Michigan Journal of International Law 1129.
- Sekretariat Stanu ds. Pomocy Prześladowanym Chrześcijanom oraz Węgierski Program Pomocy, <https://www.kormany.hu/en/prime-minister-s-office/state-secretariat-for-the-aid-of-persecuted-christians-and-for-the-hungary-helps-program> 04.06.2020.
- The Guiding Principles (Zasady Przewodnie) on Internal Displacement E/CN.4/1998/53/Add.2.
- Rada Bezpieczeństwa ONZ, Rezolucje:
780 (14 September 1992) UN Doc S/RES/780 (1992), 2.
827 (25 May 1993) UN Doc S/RES/827.
935 (1 July 1994) UN Doc S/RES/935.
955 (8 November 1994) UN Doc S/RES/955.
2379 (21 September 2017) UN Doc S/RES/2379.
- Rada Praw Człowieka ONZ (2016), *Raport Niezależnej Międzynarodowej Komisji Śledczej w sprawie Syryjskiej Republiki Arabskiej „Przybyli, by zniszczyć”: zbrodnie ISIS przeciwko jazydom*, 'Dokument ONZ A / HRC / 32 / CRP.2', https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A_HRC_32_CRP.2_en.pdf 03.06.2020.
- Vasak K., Liskofsky S. (eds), *The Right to Leave and to Return: Papers and Recommendations of the International Colloquium held in Uppsala, Sweden*, American Jewish Committee.